

چاره سەری گریمانەیی سەدر بۆ بۆشایی دەستەهەلگرتنی مەرجەعەکە

10-09-2022

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە : لەوکاتەى سەدریەکان بە شە هەرە گرنگ و نیودەولەتیەکەى بەغدا "ناوچەى سەوز" گرتبوو، لەسەر ویبسایتی مامۆستاکەى سەدر؛ ئایەتوللا حائیری، بەیاننامەیکەى نامۆ و بێ پیشینە بڵاوکرایەوه کە برنج و قیمە خواردنی مانگرتنی سەدریەکانی گۆپی بە خۆپیشانسانی توند و شەرو پێکدادانی خۆیناوی، چونکە سەدری رێبەریان بەدوای ئەویدا وهك نەریتی جارانی وازهێنانی له سیاسەت راگه یاند.

لهوکاتهی سهدرییهکان بهشه هه ره گرنه و نژودهولهتییهکهی بهغدا "ناوچهی سهوز" گرتبوو، لهسه و ویسایتی ماموستاکهی سهدر؛ تایهتوللا حائیری، بهیاننامهیهکی نامو و بن پیشینه بئاوکرایهوه که برنج و قیمة خواردنی مانگرتنی سهدرییهکانی گۆری به خۆپیشاندانی توند و شهرو پیکدادانی خویناوی، چونکه سهدری رپهریان بهدوای ئهوهدا وهک نه ریتی جارانی وازهیانی له سیاست راگه یاند.

تایهتوللا کازم حائیری . 84 سال_ له ریگهی بهیاننامهیهکهوه دهستبهرداری مه رجعهیته بوو، له کاتیگدا سالانیکی زۆره وهک پردی په یوهندی له نیوان شیعهی عیراق و رپهرایهتی شۆرشنی ئیران و مه رجعهکانی بهرهی ویلایهتی فهقیه کار دهکات. بهوییه، به رهچه لهک کهره لایی و به نیشته جیبوو و مه شره بیهش ئیرانییه. ناوبراو له هه ره ده رکه وتووترین خویندکارهکانی ههردوو سهدره که به؛ محمد باقر و محمد صادق. دووه میان که باوکی موخته دایه، بهرله وهی تیرۆر بکریته (1999) وهسیتی کردوو به شوینکه وتهکانی که بگه رپه نه وه سه ر بۆچوو نهکانی حائیری ته گه ر خۆی له زیاندا نه ما یان له لایه ن رژی می به عسه وه ده ستگیر کرا. به و پیهی به بۆچوو نی ئه و "حائیری شاره زاترینه"، ئه مه له کاتیگدا که له نه چه فدا سیستانی و لیستیکی تر مه رجعهی ته قلیدی ده ستبه کاربوون!

له پاش 2003 که رهوتی سهدر وهک ریکخستنیکه هه ره می عه قیده یی ته پ و تۆزی ژێردهسته یی به عسی له خۆی ته کاند و به جۆش و خرۆشی زیاتره وه ده رکه وت، په یوه ندییه که یان له گه ل حائیری هه رزوو گرزنی تیکه وت، چونکه له ده ره وهی رینماییهکانی مه رجعهی جیگروهه، موخته دا سهدر سوپای مه هدی راگه یاند و جاری شه ری دا (2004)، ئه مه له کاتیگدا تازه به تازه تایفه ی شیعه به ری که وتنی سه دام و "داگیرکردنی عیراق" یان ده چنییه وه و ئه و رۆژانه بۆ ئه م تایفه ی وهک سه رله نوێ له دایکبوونه وه بوو. به دوای ئه وه شدا په یوه ندییه کان گه یشتنه ئاستی کیشانه وهی متمانه ی بریکاری له موخته دا سهدر له لایه ن حائیرییه وه، به بن ئه وهی بگاته بچرانی ته واوه تی، چونکه حائیری وهک ئامرازیکه گوشار پۆیست بوو بۆ خا وکردنه وهی هه لچوو و ریسکه به رده وامهکانی سهدر.

په یوهندی ناچار یی سهدر و حائیری گوزارشته له گری ئالۆزه کهی ناو هه موو جیهانی شیعه که چۆنیته یی سیاست کردن و رپهرایهتییه له نه بوونی ئیمامی زه مان و مه عسوم. ئه م گری و بۆشاییه ش له دنیا ی شیعه دا به شوینکه وتنی رینماییهکانی شه ر عزان و مه رجعهی ته قلید چاره سه ر کراوه تا ئه وکاته ی رپه ره راسته قینه کهی شیعه ده رده که ویت که مه هدی مونته زه ره و هچ واده یه کی دیاریکراوی ئه م ده رکه وتنه ش له بیروباوه ره مه زه به بییه کاندایه. له ئیستاشدا که حائیری ئه و چاودێری و پالپشتییه ی هه لگرت و کشایه وه، سه در ییه کان به هه مانشیوهی کایه سیاسیه که، له کایه ئایینی و مه زه به بییه که شدا ته نیا و شپزه به جن مان. له وه ش خرابتر، ماموستاکه یان ئاراسته ی کردن بینه شوینکه وته ی خامه یی !

بۆ سهدر شوینکه وتنی خامه یی به واتای کوشتنی پرۆژه و خه ونه کهی دیت که دروستکردن و راگه یاندنی ده سه لاتیکی سه در ییه له عیراق که له جیاتی پاشکۆی ئیران، دۆست و هاو په یمانی دوور به دوور بیت، هه ره وه ها به واتای ده ستبه درار بوونیش دیت له غروری "الزعیم العراقی" و "المرجع العربی" که دوو پایه ی سه رما یه ره مزیه کهی ئه ون، هه ر له بهر ئه مه ش سهدر بن بیچ و په نا ره تیکرده وه؛ له لایه ک گومانی له سه ر ئه وه دروست کرد که راسپارده کهی حائیری ئازادانه کرابیت، له لاکه ی تر به رووکه ش کشانه وهی خۆی له کاری سیاسی راگه یاند بۆ ئه وهی نه چینه ژیرباری هچ پابه ندییه که وه تا خۆی ریک ده خاته وه.

کشانه وه کهی حائیری له لایه ک سهدری له سیبه ری ناوبراو قوتار کرد، له لاکه یتر خستویه تییه گیزاوی چۆنیته یی پرکردنه وهی بۆشاییه کهی بۆ ئه وهی بتوانیت کارهکانی خۆی ئه نجام بدات به بن ئه وهی له ده سک وه ته کان و پیگه ی ئیستای که م بکات، چونکه خۆی هیشتا نه بووه به موجته هیدو تایه توللا و مافی ئه وهی نییه فه توا بدات. به و پیه شی له دنیا ی شیعه دا له پاش مه رگ و ئاوابوونی که سایه تییه کاریزماتیکه کان، کاریگریی و ده سه لاته که یان دابه ش ده بیت و ورد ده بیته وه، ره نگه سه در ییش له بری دۆزینه وهی رپه ریکی رۆحی و گرتنی ماموستایه کی نوێ، کاروباری هه وزه و ره وت و با له سه ربازی و سیاسیه کهی پارچه پارچه بکات، ئه مه ش بۆ ئه و زۆر باشته ره که به ری خوین و فرمیسیکی بنه ماله کهی و میراتی باوک و دوو برا تیرۆرکراوه کهی له سه ر سینی پینشکه ش به مه رجعه یگ بکات که ره نگه له داها تودا خه ونه بنه رپه تییه کهی بۆ رپهرایهتی ئایینی لن تیک بدات.

به گۆیره ی ئیجتیهادهکانی ناو مه زه به یی شیعه له نئوشیاندای قوتابخانه ی محمه د سهدر، له سه ر ریگه پیدانی مه رجعهی "شاره زای" زیندوو، ته قلیدکردنی مه رجعهی مردوو (ابتداء) یان به رده وام بوون له سه ری دروسته (خوتبه ی ده یه می سهدر)، ئه مه ش په کیکه له و ده رچانه ی بۆ سه در ییه کان زۆر گرنه تا په یوه ندییا ن له گه ل میراتی رپه ره گه و ره که یان که باوکی موخته دایه نه بچریت که به لای ئه وان هه "یاره پیرۆزه کهی خودایه _ الولی المقدس"، هه ر له م سۆنگه به شه وه موخته دا له کلپشه ی فه تواکانیدا رسته به کی جیگیر کردوو؛ که له بهر رۆشنایی فه تواکانی "شه هید سهدر" حوکم ده دات، هه ره وه ها سهدری باوک جگه له حائیری ناوی ئیسحاق فه یازیشی بردوووه بۆ ئه وهی بۆ کاروباری ریکخستننی هه وزه و فه قیکان بگه رپه نه وه سه ری به و پیه ی ده ستیان به حائیری ناگات له ئیران، هه ره وه ها پیی و ابووه فه یاز که ئه فغانییه دل و ده روونی باشته ره به رارورد به سیستانی و نه چه فی و حه کیم و مه رجعه ته قلیدییهکانی دیکه ی نه چه ف که له گه ل بزآوته خورته کۆمه لایه تی و شۆرشگیریه کهی محمه د سهدر دا دانویان نه ده کول و هه میشه له ده نوکه ته قه دا بوون. ئه و به شه ی دووه می وه سیته که ش به شیوه یه کی کاتی هه ندیک که لێن و بۆشایی دیکه بۆ سه در ییه کان چاره سه ر ده کات.

لەو کاتەى كە سەدر كىشانەوہى لە سياسەت راگەياندووہ، لە دوو روونکردنەوہى دريژدا تەفسىرى ئايەتئىكى قورئان و ماناى فەرموودەيەكى پيغەمبەرىشى كردووہ، كە ھەردووکیان دەربارەى ئال و بەيت و ئىمام حوسىن، دەكرىت ئەمەش وەك خۆ ئامادەکردنى سەدر بۆ قوناخ و رۆئىكى نوئ بىت كە زەقکردنەوہى ريبەرايەتییە ئاینیەكەبە لە كاروانى ھەولدان بۆ گەيشتن بە خەونى مەرچەع بوون. بەھۆى ئەوہشى رەوتى سەدر بزووتنەوہیەكى دینامىكى و جیاوازە لە قوتابخانەكانى ترى شیعە، مەرچ نییە خۆى پابەند بكات بە ريووشوین و بەندوباوہكانى دۆزینەوہى مەرچەعیەتئىكى ناسراوى ناودارى گەورەوہ، وەك شوپنكەوتنى سیستانى بۆ نمونە، كاتى خۆیشى سەدرى باوك ھەر بەشيوہیەكى نوئ و نا تەقلیدی مەرچەعیەتى خۆى راگەياند بەین ئەوہى لەو كاتەدا مەرچەعیكى لەخۆى گەورەتر پالپىشتى بكات، لە سۆنگەبەشەوہ ئەگەر زۆرە، لەمەولا سەدر و رەوتەكەى پىشتیوانى مەزھەبى بۆ دیندارى و ھوزە و سياسەت بەش بكن بكن تا ئەو كاتەى موقتەدا پڻ دەگات. لە چەند سالى رابردووشدا ھەر وایان كردووہ چونكە ئەو كاتەشى ئايەتوللا حائىرى لە گۆرەپانەكەدابوو بەدەگمەن دەگەرانیوہ سەر فەتواكانى كە بەشى زۆرى بەلاى ھەشى شەعبى ركبەرى سەدریەكان و ویلايەتى فەقیھى ئىرانیدا لارەسەنگ بوو.